

Štěstí v soustavě

Ústavní soud poopravil sám sebe

S tát by si z lidí neměl dělat legraci, i tak lze interpretovat včerejší nález Ústavního soudu (ÚS). Orgán spravedlnosti, proti kterému není odvolání, dospěl k pozoruhodné figuře, kdy opravoval či upřesňoval své vlastní rozhodnutí z loňského listopadu. Je to vlastně skvělá zpráva, existuje jistý nejvyšší patry justice sdílený elementární koncept spravedlnosti. Pán, kterého soudy odškodnily 360 tisíci korunami, měl podle únorového rozhodnutí Nejvyššího soudu vrátit 429 414 korun. Přičemž Nejvyšší soud se držel striktně platného verдикtu soudu Ústavního. Naštěstí Ústavní soud včera rozhodl, že pán má na své odškodnění nárok a nic vrátit nemusí. Ono by to pro něj bylo navíc hodně těžké, část odškodnění dal na charitu a není na tom hmotně nijak skvěle. Verdikt je ale dobrou zprávou pro všechny „odpírače“, kterým soudy nejprve odškodnění přiznaly a pak dle „notiček“ ÚS zase odebraly.

V případech odpírání vojenské služby a jejich odškodňování došel Ústavní soud 25. listopadu loňského roku k závěru, že se odškodnění za věznění stanovovalo chybně podle Úmluvy o ochraně lidských práv. A napříště se podle něj nemá vyplácet. To platí nadále, ovšem čerstvý verdikt ÚS se týká těch, kteří se soudně domáhali odškodnění ještě před listopadovým nálezem ÚS a které by nyní soudy mohly (musely?) zamítnout. Takové poškození několika málo jedinců „Ústavní soud považoval za zjevně nespravedlivé a vytvářel by tím další nerovnost a křivdu, a to i v rámci této skupiny osob, které se nacházely v principiálně srovnatelné právní situaci, řádně se domáhaly svých práv, nicméně jen některé z nich měly to „štěstí“, že jejich případy byly rozhodnuty ještě před tímto judikatorním odklonem“. Ano, když nemáte štěstí, tak vás soudní soustava může pěkně napálit.

Je spíš hrou pro právníky řešit otázku, zda jde k tíži Nejvyššího soudu to, jak si vyložil listopadový nález, nebo zda se brněnské orákulum v listopadu vyjádřilo, diplomaticky řečeno, nepřilíhlo šťastně. Pro laiky je podstatné, že to dobře dopadlo: „Je lépe, když za později uznanou výkladovou chybou Ústavního soudu ve prospěch obětí komunistického režimu zaplatí prostředky státního rozpočtu, než aby měly tyto oběti pocit, že s nimi i státní orgány demokratického režimu hrají nedůstojnou hru na zklamanou naději,“ píše se v nálezě ÚS.

V tomto případě je opravdu to nejpodstatnější, že obětem nespravedlnosti se nakonec nedostane výsměchu v podobě vracejí již jednou vyplaceného odškodnění. V době, která rehabilituje spolupracovníky StB či rozvědky a bývalé komunisty, by to bylo hodně demoralizující.

Martin Zvěřina

Nadšení nad dotace

Občanská věda je ideální šancí k seberealizaci

D va příběhy. Paní Jana D. žije v Náchodě, v jehož okolí vášnivě houbaří. To není nikterak výjimečné, jenže tato dáma si už od roku 1994 vede privátní statistiku – kdy, kde, kolik a jakých hub nasbírala. Fotí si je, navíc eviduje i související počasí... Za dvě dekády (až do loňska) nasbírala přesně 83 399 jedlých hub, z toho 6877 hříbků!

Druhá story, Pan František K., hrdina filmu *František svého druhu*, který před týdnem soutěžil na festivalu Academia Film Olomouc, je bývalým úředníkem. Přes třicet let ochraňuje ptáky, vyrábí pro ně budky a puntičkářsky si v šanonech archivuje všechny ornitologické údaje, které kdy získal.

Kolik takových nadšenců bude? Kolik lidí si jen tak báda a věnuje se celoživotním koníčkům?

Náchodská houbařka do loňska netušila, že se po týchž údajích shánějí vědci z České zemědělské univerzity, kteří se snaží dotazníkovými šetřeními zjistit, kolik lesních plodů se v Česku nasbírá (překvapení: v roce 2013 dosáhl odhad rekordních 7,661 miliardy korun).

A amatérský ptákozd se možná netuší, že by se jeho sběry mohly „digitalizovat“ a zařadit do on-line databázi typu eBird, Celebrate Urban Bird, BirdSource, iNaturalist či dalších, ve kterých práci tisíců nadšenců využívají vědci zoologové.

Občanská věda, tak jak se dnes rozvíjí, je zářným příkladem, jak propojovat zájmovou i smysluplnou činnost. Propagace takových programů se jeví hodnotnější než řada prvoplánově vytvořených populárně-vědeckých „projektů“ a „aktivit“, do nichž v Česku natekly miliardy z EU. **Martin Rychlík**

LIDOVÉ NOVINY

Vydavatel: MAFRA, a. s., Karla Engliše 519/11, 150 00, Praha 5, IČ 45313351, evidenční číslo MK: E 5168, ISSN 0862-5921

REDAKCE:

ŠÉFREDAKTOR István Leko ŘEDITEL Veselín Vačková

VEDOUcí VYDÁNÍ Martin Egged, Petr Závazda,

HLAVNÍ EDITOŘI Tomáš Málek, Kryštof Válek, ŠÉFKOMENTÁTOR Petr Kamberský, VEDOUcí LIDOVKY CZ Radek Kedroň, ŠÉFREPORTÉR Adam Jurek

VEDOUcí REDAKTOŘI RUBRIK Martin Zvěřina (nážory), Petr Bušta (domov), Jan Žižka (byznys), Leona Šlajchrtová (svět), Jiří Peňás (kultura), Ondřej Trunečka (sport), Michal Růžička (foto), Barbora Cihelková (Akademie), Josef Chuchma (Orientace), Eva Vlčková (Medicína & věda), Lukáš Rous (Servis LN), Kateřina Svobodová (Relax), Petr Bušta (Česká pozice), Vladan Šír (Pátek LN), Eva Hlinovská (Esprit)

VEDOUcí GRAFICKÉHO STUDIA Štěpán Korčíš, FOTOEDITOŘI Jan Bezucha, Petr Homolka JAZYKOVÝ REDAKTOR Jan Štěpánek

Adresa redakce: Lidové noviny, Anděl Media Centrum, Karla Engliše 519/11, 150 00 Praha 5 - Smíchov Tel. ústředna 225 067 111, fax redakce 225 067 199, dopisy@lidovky.cz, www.lidovky.cz Inzerce: Mafra, a. s., Anděl Media Centrum, Karla Engliše 519/11, 150 00 Praha 5 - Smíchov, plošná inzerce tel. 225 063 467, fax 225 063 479, řádková inzerce tel. 225 063 111, inzerce@lidovky.cz

Inzerce v regionech: Severní Čechy tel. 478 636 311, Liberecký kraj tel. 488 123 311, Hradecký kraj tel. 498 515 311, Pardubický kraj tel. 467 303 311, Jižní Čechy tel. 388 909 313, Plzeňský kraj tel. 374 333 311, Karlovarský kraj tel. 359 404 311, Moravskoslezský kraj tel. 558 959 311, Střední Morava tel. 583 808 311, Východní Morava tel. 576 202 311, Jižní Morava tel. 516 202 315, Vysočina tel. 564 606 311

Předplatné: Informace, objednávky pro tuzemské doručování, změny a přerušení na tel. 225 555 533, fax 225 556 633, e-mail: predplatne@lidovky.cz, www.predplatne.lidovky.cz a na adrese Lidových novin, oddělení předplatného. Reklama na bezplatné lince 800 912 912

Tisk: TISKÁRNA MAFRAPRINT Praha a Olomouc. Rozšiřuje PNS, a. s., Česká pošta, s. p. Prodaný náklad ověřuje ABC ČR. Čtenost: vychází denně kromě neděle, místo vydání: Praha © MAFRA, a. s., 2015 nebo uvedení dodavatele obsahu. Jakékoli užití a šíření části nebo celku obsahu Lidových novin (včetně jejich překladu) bez písemného svolení vydavatele je zakázáno. Vydavatelství MAFRA, a. s. je součástí koncernu AGROFERT ovládaného Ing. Andrejem Babišem.

Problémy s genocidou

Vraždění Arménů před 100 lety ustavilo čin genocidy. Ale má se trestat „arménská lež“?

Genocida je něco, o čem se nežertuje ani se tím zbytečně nešermuje. Je to „úmyslné a systematické zničení celé etnické, rasové, náboženské či národnostní skupiny nebo její části“, praví definice. Je to „zločin zločinů“, řekl Jean Kambanda, žalobce mezinárodního tribunálu pro zločiny ve Rwandě.

Proto mnohé právem rozčiluje, přijde-li řeč na „holokaust zvířat“. Jakkoliv jsou poměry ve velkochovech či na jatkách otřesné, cílem přece není ten či onen druh vyhubit. Proto příměr s holokaustem působí jako rozmělnění mementa genocidy.

Média sahají ke slovu genocida ve válkách. Je to dáno jejich charakterem (nejde už o vítězství, ale o změnu etnických poměrů), ale i informační érou. Už nelze provádět hromadné vraždy potají. Třeba také, jakou byl masakr v bosenské Srebrenici. Zakládá ale každý masakr skutek genocidy? Je třeba složité dokazovat propracovaný úmysl či plán? Má smysl přijímat zákony proti jiným historickým výkladům? Má se trestat osvětimská lež? Pokud ano, proč potom netrestat lež arménskou, kambodžskou, rwandskou či bosenskou?

Je to pestré, citlivé i chytlavé téma. Dnes si připomínáme 100. výročí události, jež k jeho politické, společenské i právní reflexi vedla. Večer 24. dubna 1915 začala turecká policie v Cařihradu zatýkat arménské elity. To samo o sobě nevybočilo z poměrů Velké války. Turecko se cítilo v kleštích (na východě bylo odraženo Rusy a osmanští Arméni bojovali na jejich straně jako partyzáni, na západě útočila Dohoda v Gallipoli) a chtělo hrozbu eliminovat. Jenže ji eliminovalo plošnými deportacemi Arménů, jejich vražděním i pochody smrti do pouští v dnešní Sýrii. Výsledkem byl milion mrtvých, sami Arméni udávají 1,5 milionu.

Právě to – cílený, plošný a smrtící charakter deportací – pohnulo s některými intelektuály, právníky, spisovateli i politiky. Právě to posléze vedlo ke zrození termínu genocida.

Kdyby byl normou holokaust...

Připomeňme si dvě osobnosti. Robert Kempner v roce 1921 jako student sledo-

ZBYNĚK
PETRÁČEK
komentátor LN

Osmanská říše Armény eliminovala cíleně, brutálně a plošně. Nepoužila jen odsun, ale i způsoby vedoucí k hromadné smrti.

”

val proces s Arménem, jenž v Berlíně zastřelil jednoho ze strůjců genocidy, tureckého exministra vnitra Talaata Pašu. O generaci později byl Kempner americkým žalobcem v norimberském procesu. I sám autor slova genocida (1944), polský právník Raphael Lemkin, se inspiroval v mládí zprávami o vraždění Arménů v osmanské říši.

At už to označujeme za genocidu, nebo ne, osmanská říše Armény eliminovala cíleně, brutálně a plošně. Nepoužila jen odsun, ale způsoby vedoucí k hromadné smrti. Tím naplnila podstatu věci. A této základní podstaty bychom se měli držet i v jiných případech.

I když slovem genocida šetříme, tak ve 20. století napočítáme čtyři – tureckou na Arménech, pak holokaust za nacistů, krutovládu Rudých Khmerů v Kambodži (1975–1979) a masakrování Tutsiů ve Rwandě (1994). Ale nelze je úplně házet do jednoho pytle.

Normativní přístup ke genocidám navíc narušuje holokaust Židů. Nevymyká se jen svým rozsahem (šest milionů obě-

LÉKÁRNA

ÚOHS zůstane državou ČSSD

ISTVÁN
LÉKO
šéfredaktor LN

V červenci končí šestileté funkční období předsedovi Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) Petru Rafajovi. A vypadá to tak, že tento bývalý poslanec Moravskoslezského kraje za ČSSD (do strany vstoupil v roce 1997 a ve sněmovně seděl od roku 2002) tomuto mocnému úřadu bude šéfovat až do roku 2021. Chce to premiér Bohuslav Sobotka, lidovci na tento návrh nejspíše kývnou a většina ministrů za ANO kandidaturu asi nebude blokovat.

Předsedu antimonopolního úřadu na návrh vlády jmenuje prezident. Je veřejným tajemstvím, že Rafaj nepatří mezi osoby, které by si Miloš Zeman přál v čele ÚOHS. Prezident na nedávném setkání měl údajně sdělit premiérovi, aby Rafaje ani nenavrhol, tak se můžeme těšit na další střet mezi Zemanem a Sobotkou.

Návrh na jmenování Rafaje na dalších šest let s účinností od 9. července premiér předkládá vládě už toto pondělí. Velice zvláštní však je, že v jeho materiálu není sebestmění zdůvodnění, natožpak kompletní analýza, proč by měl tento zasloužilý sociální demokrat stát opět v čele mocné instituce. Že by tím premiéra neměl čas nebo důvod k bilancování a zamyšlení se nad budoucností tohoto úřadu?

Hlavní náplní práce ÚOHS je dozor nad klíčovými oblastmi uplatňováním pravidel hospodářské soutěže, zejména v oblasti takzvaných kartelových dohod a zne-

Jako politický parašutista byl Petr Rafaj přímo vysazen na pozici předsedy ÚOHS z postu poslance ČSSD.

Jak potom vyvracet podezření z vlivu jeho strany na rozhodování této důležité instituce?

”

užívání dominantního postavení na trhu, a také dozor nad dodržováním pravidel v oblasti zadávání veřejných zakázek. V obou oblastech jsou výsledky ÚOHS v době šéfování Rafaje tristní.

Na jedné straně významně navýšil počet úředníků pracujících pro ÚOHS, na straně druhé úspěšnost při řešení kauz vykazuje nevídaně sestupnou tendenci. Činnost úřadu směřuje spíše k byrokratizaci ÚOHS se soustředilo na nepřiměřené detaily různých technických pochybení zadavatelů, která jsou velmi přísně postihována, aniž by ale došlo k zásadnímu posunu tam, kde se masivně porušuje zákon.

Horší je, že za doby jeho šéfování se ÚOHS uzavřel sám do sebe, nekomunikuje s veřejností a dokonce standardním způsobem ani s účastníky řízení. Rafaj v pod-

tí, ale i německým charakterem, „ordnunge“ – už knihou *Mein Kampf*. Pak politicky a právně – skrze norimberské zákony, jež definovaly okruh obětí. Pak ekonomicky – vyvlastňováním Židů. Pak emočně – pogromem „křišťálové noci“ v listopadu 1938. A nakonec byrokraticky a industriálně – ve Wannsee bylo v lednu 1942 schváleno „konečné řešení“. Vše doloženo a zdokumentováno.

Holokaust byl chystán nejprve ideologicky – už knihou *Mein Kampf*. Pak politicky a právně – skrze norimberské zákony, jež definovaly okruh obětí. Pak ekonomicky – vyvlastňováním Židů. Pak emočně – pogromem „křišťálové noci“ v listopadu 1938. A nakonec byrokraticky a industriálně – ve Wannsee bylo v lednu 1942 schváleno „konečné řešení“. Vše doloženo a zdokumentováno.

Právě proto, že holokaust je tak vzorně probrán, vzbuzuje pocit jakési normy genocidy. Ale když ho za normu stanovíme, žádná jiná genocida už ji nesplní. Neexistuje turecký dokument z roku 1915 vyhlášující „konečné řešení arménské otázky“. Neexistuje dokument Pol Pota o potřebě vyvraždit „starý lid“. Neexistuje dokument žádající likvidaci Tutsiů. A přece z tamních vraždění čpí genocidní charakter.

Kdo je dnes ještě v ohrožení

Problémy genocid se odrážejí i v zápasu o trestání osvětimské, arménské či jiné lži. Liberální demokracie, oceňující svobodu slova, by měly trestáním za lež šetřit. Má smysl trestat osvětimskou, a sice tam, kde „se to stalo“ a kde ještě žijí lidé s vyvetovanými čísly. A pak proto, že Židé stále jsou v roli ohrožených, jak se ukázalo v Toulouse, Bruselu, Paříži, Kodani...

Ale při vši účtě k milionu obětí genocidy Arménů, ke dvěma milionům obětí Rudých Khmerů či k milionu zavražděných Tutsiů dnes tyto skupiny nejsou cíleně ohroženy. A při vši kritice k Turecku tento stán navázal diplomatické vztahy s Arméni a nepředstavuje pro ni existenční hrozbu. Žádejme po Turecku, ať reflektuje vraždění před 100 lety i své školní učebnice, ale nemusíme vyhlásovat trestnost arménské lži.

e-mail: zbynek.petracek@lidovky.cz

statě znemožnil úředníkům jinou než písemnou komunikaci, možná snad s výjimkou několika vlivných lobbistů blízkých jeho mateřské ČSSD.

Přitom právě historie jmenování Rafaje do čela ÚOHS je prapříčinou všech uvedených problémů, protože předtím, než se ujal funkce, se nikdy vážněji nevěnoval problematice ochrany hospodářské soutěže či veřejných zakázek a dokonce ani širší oblasti správního práva. Jako politický parašutista byl přímo vysazen na pozici předsedy ÚOHS z postu poslance ČSSD. Jak potom vyvracet podezření z vlivu jeho strany na rozhodování této důležité instituce? Jen stěžejí lze očekávat, že jasný politický reprezentant bude mít zájem řádně a nezávisle prošetřovat veřejné zakázky a zakázané praktiky u subjektů, u nichž existuje podezření z napojení na stranu, která ho do funkce dosadila.

Předsedu úřadu zřejmě opět nebude odborník, který má hluboké znalosti a zkušenosti v oblasti správního práva, ale politický nominant. Jenže za téměř 24 let své existence do čela ÚOHS vždy byl instalován prověřený stranický kádr. Než se úřad stal državou ČSSD, byl po dvě funkční období pašalíkem lidovců.

Šéf ÚOHS má v rukou moc, která dokáže chod každého ministerstva, úřadu či podniku paralyzovat. Tuto moc by neměla mít opět v rukou jedna politická strana, byť i Rafaj se formálně vzdal členství v ČSSD. Tento úřad nemůže být podezříván, že je klavírem na řešení podnikatelských sporů, maskovaných za soutěžní šetření, nebo zbrání, kterou použije jedna strana koalice proti ostatním.

e-mail: istvan.leko@lidovky.cz

Pondělí ŠINKANSEN
Martina Rychlíka

Úterý EUROPEANA
Kateřiny Šafaříkové

Středa ARCHIV
Petra Zídka

Čtvrtek ZÁPISNÍK
Josefa Chuchmy

Pátek LÉKÁRNA
Istvána Léka

Sobota CHLÍVEK
Petra Kamberského